

Θεσσαλονίκη πάνω-κάτω
ένταξη κεντρικών αρχαιολογικών χώρων

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΜΟΝΙΜΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θεσσαλονίκη

Πάνω
Κάτω

ΞΕΝΟΦΩΝ ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΝΙΚΗΦΟΡΙΔΗΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΕΤΡΙΔΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΑΡΑΝΗ

Θεσσαλονίκη Οκτώβριος 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Εισαγωγή.....	4
11.	Θεωρητικές προσεγγίσεις, η δυσκολία ερμηνείας του ιστορικού τόπου	6
2.	Η προσέγγιση του ιστορικού στην ελληνική αρχιτεκτονική.....	11
3.	Κεντρικοί αρχαιολογικοί χώροι της Θεσσαλονίκης	
3.1.	Ανάγκη ένταξης στην πόλη.....	14
3.2.	Εξέλιξη του αστικού ιστού της Θεσσαλονίκης.....	16
3.3.	Επισκόπηση κεντρικών αρχαιολογικών χώρων.....	20
3.4.	Τρεις σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι: διερεύνηση προβλημάτων.....	32
	Πλατεία Ναβαρίνου.....	
	Πλατεία Αρχαίας Αγοράς.....	
	Πλατεία Διοικητηρίου.....	
4.	Αρχαιολογικοί χώροι σε άλλες πόλεις	34
5.	Συμπεράσματα.....	53

Το ιστορικό κέντρο της Θεσσαλονίκης χαρακτηρίζεται από έντονη οικιστική πυκνότητα, η οποία καθιστά εξαιρετικά πολύτιμη την ύπαρξη δημόσιων ανοικτών χώρων, χώρων πρασίνου και αναψυχής, χώρων εκτόνωσης από την πυκνή αστική μάζα. Από την άλλη μεριά η έντονη ιστορική στρωματογραφία της πόλης προσφέρει απλόχερα την ανάδυση αρχαιολογικών ευρημάτων μέσα στη σύγχρονη δομή του ιστορικού κέντρου. Μέσα στην οικιστική πυκνότητα, οι αρχαιολογικοί χώροι, είτε εκτεταμένοι είτε ως αρχαιολογικά θραύσματα, εμφανίζονται ως τα μοναδικά πηλόν κενά μέσα στο συνεχές του αστικού ιστού.

Εισαγωγή

Η Θεσσαλονίκη είναι μια πόλη που τα μνημεία και τα ερείπια μιας πολυποικίλης ιστορικής στρωματογραφίας, βρίσκονται σε άμεση γειτνίαση με τον σύγχρονο ιστό, καταγράφοντας τον ιστορικό της κοσμοπολιτισμό αλλιώς και μια αδιάλειπτη ιστορική συνέχεια. Οι υπάρχουσες χωρικές σχέσεις της σημερινής πόλης με τα μνημεία και τις αρχαιολογικές "ρωγμές" είναι σχέσεις οικειότητας και αμεσότητας, αν και, όχι πάντα αρμονικής συνύπαρξης. Τα μνημεία επιβάλλουν "ανάσες" στον αστικό ιστό, προκαλούν αλληλαγή κλίμακας, συμβάλλουν στην ανθρώπινη επικοινωνία και την απρόσμενη ενσωμάτωση ενός διαφορετικού περιβάλλοντος. Υπάρχει πάντα μια ποικιλία συμβολισμών και σηματοδοτήσεων στον αστικό και κοινωνικό χώρο που περιβάλλει τα μνημεία της Θεσσαλονίκης: λιατρεία, αναψυχή, επικοινωνία. Το γεγονός αυτό, δημιουργεί μια πολύ σημαντική και ενδιαφέρουσα ποικιλία στο περιβάλλον της πόλης και ανακουφίζει από το υλικό και "αισθητικό" του βάρος.

Παρά τις σχέσεις οικειότητας που αναπτύσσονται ανάμεσα στα μνημεία της Θεσσαλονίκης και τους κατοίκους της, ο κάθε αρχαιολογικός χώρος ή μνημείο λειτουργεί αποσπασματικά, τόσο σε σχέση με το άμεσο περιβάλλον του όσο και με τα υπόλοιπα μνημεία. Η ιστορική συνέχεια της πόλης διακόπτεται στη συνείδηση όσων την βιώνουν, είτε ως κάτοικοι, καθημερινοί περιπατητές και επισκέπτες των περιοχών αυτών, είτε ως ξένοι τουρίστες. Οι υπάρχουσες λειτουργικές δυσκολίες (διαφοροποίηση επιπέδων, οριοθέτηση, εγκατάλειψη) και η έλλειψη στρατηγικής ένταξης στη ζωή της πόλης αναιρούν ή δυσχεραίνουν την κατ' αρχήν καλή σχέση των κατοίκων της πόλης με τα μνημεία.

Η αποσπασματικότητα με την οποία εμφανίζεται η ιστορική στρωματογραφία της πόλης είναι αποτέλεσμα της επέκτασης του σύγχρονου αστικού ιστού και ως ένα βαθμό είναι το φυσικό της επακόλουθο. Ενισχύεται όμως και από την αποσπασματικότητα με την οποία αντιμετωπίζεται ο κάθε αρχαιολογικός χώρος. Ο ιστορικός τόπος που βρίσκεται μέσα στον ιστό μιας σύγχρονης πόλης δεν αποτελεί αποκλειστικά πεδίο αρχαιολογικής έρευνας. Σημαντικό ζητούμενο είναι ο τρόπος ένταξής του στη ζωή της πόλης, η αξιοποίησή του ως δημόσιος ανοικτός χώρος, η αναβάθμιση της αντιληπτικής του εικόνας και η ενσωμάτωσή του σε ένα διευρυμένο ιστορικό πλέγμα που αυξάνει και

την "διδασκική" του τελικά λειτουργία.

Η σημερινή κατάσταση των αρχαιολογικών χώρων και των μνημείων της Θεσσαλονίκης, υπαγορεύει την αναγκαιότητα υλοποίησης ενός σημαντικού έργου που θα λαμβάνει υπόψη του την ιστορική στρωματογραφία της πόλης ως ενότητα και θα αντιμετωπίζει τους αρχαιολογικούς χώρους και τα αρχαιολογικά θραύσματα του ιστορικού κέντρου, όχι ως θύλακες απομόνωσης αλλήλα ως τόπους ένταξης, αναζητώντας το ενοποιητικό εκείνο μοντέλο που προσφέρει τη δυνατότητα να ξεδιπλωθεί η ιστορική συνέχεια και η πολιτισμική πολυμορφία της πόλης.

Συνεκτιμώντας όλα τα παραπάνω, το ΤΕΕ/Τμήμα Κεντρικής Μακεδονίας συγκρότησε ομάδα εργασίας με στόχο να συνοψίσουν και να τεκμηριώσουν τη θέση του ΤΕΕ-ΤΚΜ και τις προτάσεις του σχετικά με την ένταξη κεντρικών αρχαιολογικών χώρων της Θεσσαλονίκης στην ουσιαστική λειτουργία και τις ανάγκες της πόλης.

Επιπλέον οργανώνει ημερίδα με θέμα "Θεσσαλονίκη πάνω - κάτω: κεντρικοί αρχαιολογικοί χώροι ως σύγχρονες πηλατείες", έχοντας στόχο τη συζήτηση και την ανταλλαγή των απόψεων μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων στο θέμα φορέων.

Εκτιμώντας ενδιαφέροντα παραδείγματα και επιλύσεις που έχουν επιτύχει άλλες ιστορικές πόλεις, το ΤΕΕ_ΤΚΜ επιδιώκει την αναζήτηση προτάσεων, σκέψεων και ιδεών για τους αρχαιολογικούς χώρους του ιστορικού κέντρου της Θεσσαλονίκης με γνώμονα την αναβάθμιση και τη συμβολή τους στην ποιότητα της ζωής στην πόλη.